Mavzu: Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: Sharq falsafasi

A.S.Ravshanov

Reja:

- 1.Qadimgi Sharq (Xitoy) falsafasi.
- 2.Markaziy Osiyo falsafasida– ilmiy va falsafiy qarashlar.
- 3.Amir Temur va temuriylar davri falsafasi hamda uning ahamiyati.

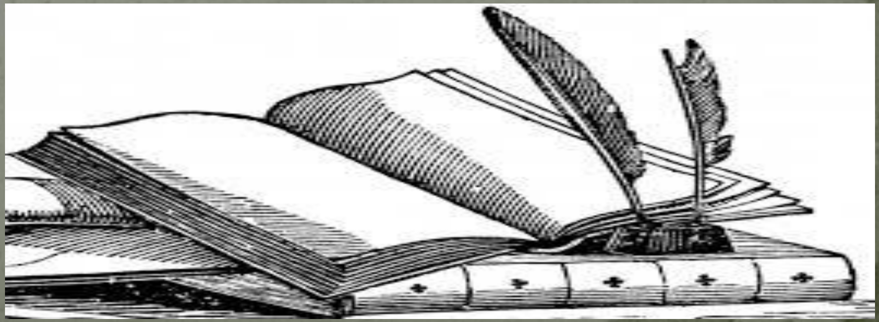

Tavsiya etiladigan qo‘shimcha adabiyotlar:

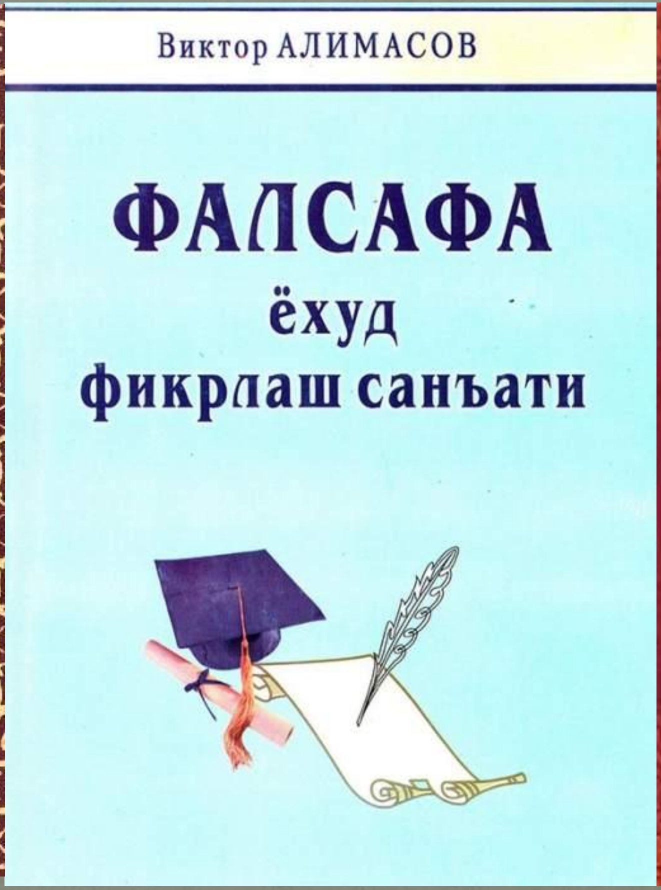

Tavsiya etiladigan qo‘shimcha adabiyotlar:

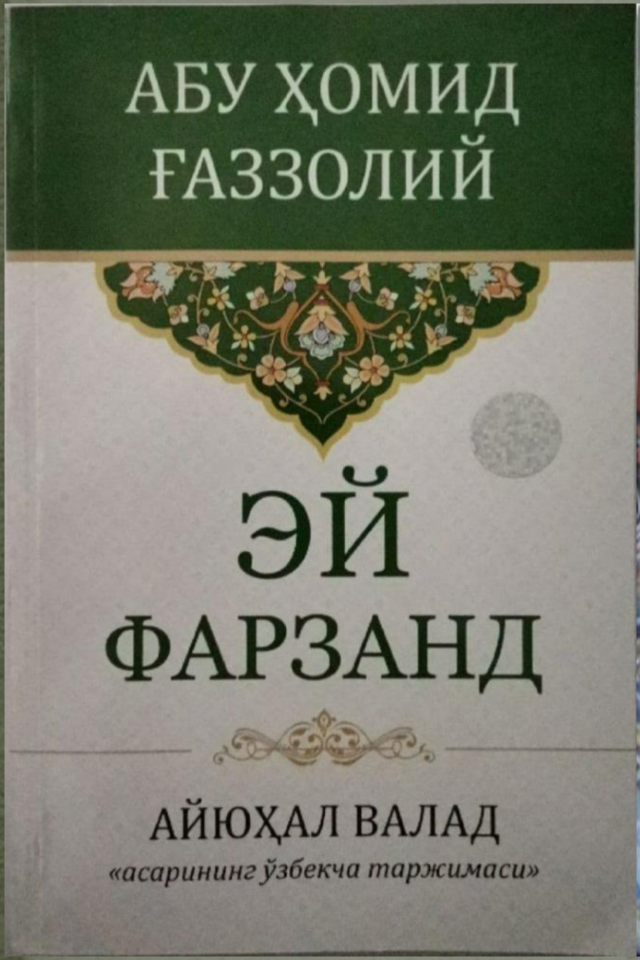

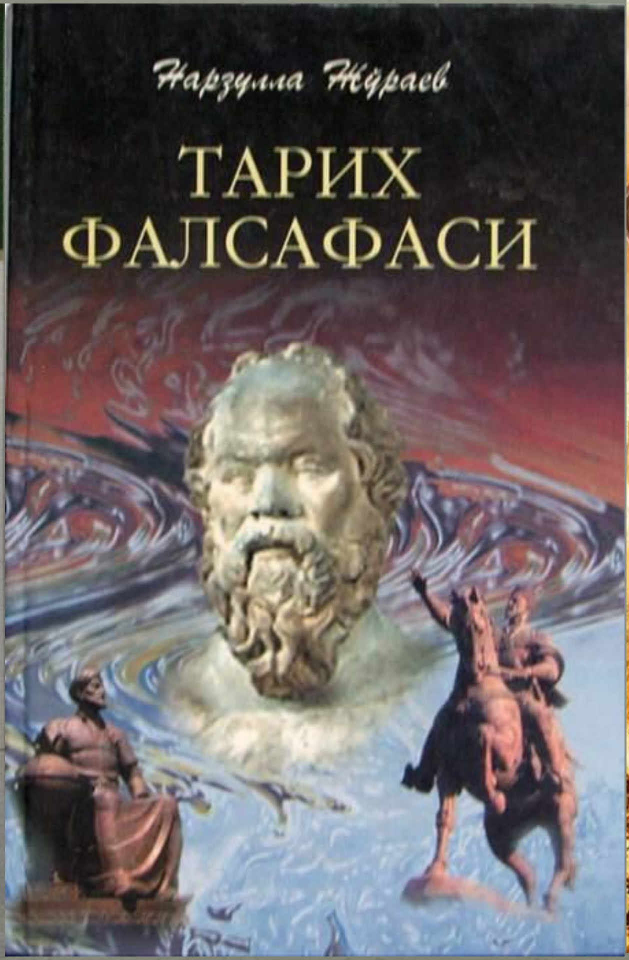

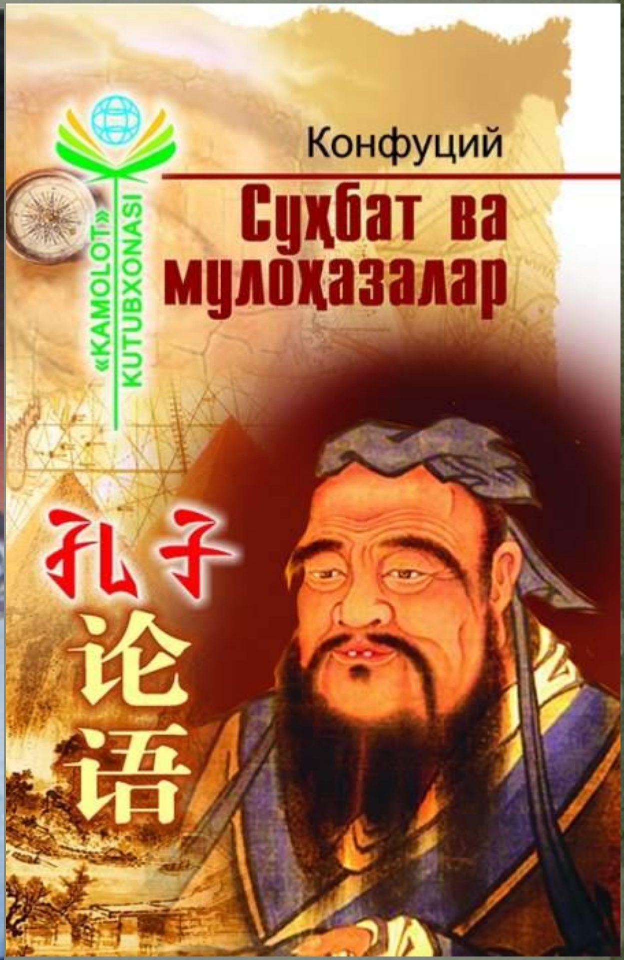

Xitoy falsafasida

- dunyo 5 ta unsur ustiga
- qurilganligi ta’kidlanadi:
- olov,
- suv,
- yer,
- daraxt va
- metallardan tashkil topgan

Konfutsiy (er.avv. 551- 479 yillar) falsafasi

- insonparvarlik
- tarbiya masalalari
- o‘zaro hurmat tamoyillariga asoslangan.

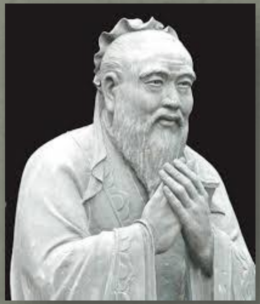

Konfutsiy ta’limotida asosiy beshta narsaga katta e’tibor qaratilgan

- 1. Hissiylik
- 2. Burch
- 3. Bilim
- 4. Me’yor
- 5. Ishonch

Abu Homid Muhammad Al G‘azzoliy (1058-1111)

Inson Alloh kalomi – Qur’on oyatlarini o‘zlashtirgunga qadar iroda erkiga ega, uni o‘zlashtirib olgach, butun irodasi Alloh irodasi bilan uyg‘unlashib ketadi.

Uning xatti-harakatlari, butun faoliyati Alloh irodasining ifodasi bo‘lib qoladi

Imom G'azzoliy juda ko'pni ko'rgan, o'qigan va bilgan zot bo'lishiga qaramay, uni faqat arab shoiri Labidning mana bu misrasi zavqlantirgan: «Allohdan o'zga hammasi yolg'on emasmi?»

G‘azzoliyning falsafa, tasavvuf ilmiga oid asarlari juda yorqin, ravon va tushunarli uslubda bitilgan. Quyida uning ana shunday asarlaridan ba’zilarini sanab o‘tamiz:

«Faylasuflarning maqsadlari», «Faylasuflarning raddiyasi», «Din haqidagi fanning tug‘ilishi», «Olam javoni» va h.k.

Shubha haqiqatga olib boruvchi yo‘ldir. Kim shubhalanmas ekan, hech narsani ko‘ra olmaydi. Ko‘rishdan mahrum odam esa tushunolmaydi. Tushunishdan mahrum kimsa misoli so‘qir kabi yo‘ldan adashadi.

Payg‘ambarimiz shunday degandilar: «Uch narsadan: shubha-gumondan, yomon xayollardan va havasdan hech kim qutulolmaydi. Men sizga ulardan xalos bo‘lish yo‘lini aytaman.

Agar gumonsirasang tekshirma, yomon xayollar kelsa, ulardan qoch, havasing kelgan narsaga ega bo‘lish istagidan o‘zingni tiy».

Tasavvuf (Sufiylik)

- Tasavvuf murakkab diniy – falsafiy oqim bo‘lib, xilma-xil yo‘nalishga ega.
- **Tasavvuf**, **sufiylik** — islomda insonni ruhiy va axloqiy jihatdan komillik sari yo‘llovchi ta’limotdir.

.

Tasavvufda Alloh rahmatiga yetishishning, inson ma’naviy kamolot yo‘lining 4 bosqichi:

- ***Shariat*** – diniy qonun-qoidalar va marosimlarni, Qur’oni karim va Hadisi sharifdagi axloqiy, ilohiy ko‘rsatmalarni puxta o‘zlashtirish, aynan, izchil suratda bajarish, Xudoga ibodat qilishdir.
- ***Tariqat*** – yer yuzidagi lazzatlardan voz kechib, nafsni tiyib, xilvatda yashab, faqat xudo haqida o‘ylash, hayol surish, eslash, uni qalbdan sevishdir.
- ***Ma’rifat*** – hamma narsaning butun borliqning asosi xudo ekanini bilish. Ma’rifatda olam, jamiki narsalar xudoning zuxuratidan iborat, odam Allohning zarrasi deyiladi.
- ***Haqiqat*** – o‘zini Xudoning dargoxiga erishgan, vasliga yetgan, hatto u bilan qo‘shilib ketgan deb bilishdir

So‘fiylik tariqatlari asoschilari

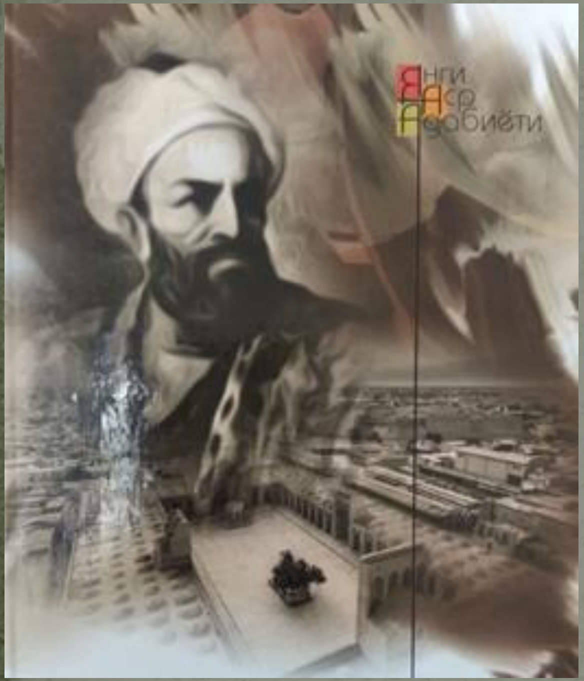

Bahouddin Naqshbandi

Ahmad Yassaviy

Shayx Najmiddin Kubro

- Amir Temur ibn
- Tarag‘ay Bahodir
- (1336-1405)

- Mamlakatda tartib-intizom va qonun ustuvorligini ta’minlagan.
- «Kuch — adolatda» tamoyili amalga oshdi, iqtisod va madaniyat yuksaldi, o‘zga mamlakatlar bilan mustahkam aloqalar o‘rnatildi.

Temuriylar davrida

- Tasavvuf ta’limoti keng quloch yoydi.
- Naqshbandlik tariqatining yirik shayxlari: Sayyid Amir Kulol, Shayx Abu Bakr Tayobodiy, Mir Sayyid Barakalar Temurning pirlari bo‘lib hisoblangan. Uning eng yaqin maslahatchisi Sa’diddin Taftazoniy bo‘lgan.

E’TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!